

MONIKA WACHOWICZ

**TECHNOLOGIE
INFORMACYJNO-
-KOMUNIKACYJNE
W WOJEWÓDZKICH
BIBLIOTEKACH
PEDAGOGICZNYCH
W POLSCE**

**TECHNOLOGIE
INFORMACYJNO-
-KOMUNIKACYJNE
W WOJEWÓDZKICH
BIBLIOTEKACH
PEDAGOGICZNYCH
W POLSCE**

WYDAWNICTWO
UNIWERSYTETU
ŁÓDZKIEGO

MONIKA WACHOWICZ

**TECHNOLOGIE
INFORMACYJNO-
-KOMUNIKACYJNE
W WOJEWÓDZKICH
BIBLIOTEKACH
PEDAGOGICZNYCH
W POLSCE**

Monika Wachowicz (ORCID: 0000-0002-2846-374X) – Uniwersytet Łódzki
Wydział Filologiczny, Katedra Informatologii i Bibliologii
90-236 Łódź, ul. Pomorska 171/173

RECENZENCI

Małgorzata Kisilowska-Szumińska, Michał Rogoż

REDAKTOR INICJUJĄCY

Urszula Dzieciatkowska

OPRACOWANIE REDAKCYJNE

Krzysztof Lindstedt

SKŁAD I ŁAMANIE

AGENT PR

KOREKTA TECHNICZNA

Wojciech Grzegorzcyk

PROJEKT OKŁADKI

Polkadot Studio Graficzne

Aleksandra Woźniak, Hanna Niemierowicz

Na okładce wykorzystano grafiki Freepik/rawpixel.com i Freepik/pch.vector

© Copyright by Monika Wachowicz, Łódź 2023
© Copyright for this edition by Uniwersytet Łódzki, Łódź 2023

Wydane przez Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego
Wydanie I. W.10679.22.0.M

Ark. wyd. 9,8; ark. druk. 13,375

Publikacja opiniowana w trybie podwójnie ślepych recenzji

ISBN 978-8331-104-3
e-ISBN 978-83-8331-105-0

Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego
90-237 Łódź, ul. Matejki 34A
www.wydawnictwo.uni.lodz.pl
e-mail: ksiegarnia@uni.lodz.pl
tel. 42 635 55 77

SPIS TREŚCI

Wstęp	7
Metody, techniki i narzędzia badawcze	10
Stan badań, model doboru literatury przedmiotu	11
Rozdział 1. Funkcje i zadania bibliotek pedagogicznych w przeszłości oraz współcześnie	15
1.1. Funkcje i zadania bibliotek pedagogicznych – rozważania terminologiczne	17
1.2. Funkcje i zadania bibliotek w ujęciu historycznym.....	21
1.3. Współczesne zadania bibliotek pedagogicznych a ich statuty – analiza porównawcza na przykładzie księżnic pedagogicznych szczebla wojewódzkiego	31
Rozdział 2. Technologie informacyjno-komunikacyjne w Polsce i na świecie – rozważania terminologiczne	39
2.1. Różnice pomiędzy anglojęzycznym i polskim rozumieniem terminu <i>technology</i>	40
2.2. <i>Information technology a information and communication technology</i> – początki i rozważania terminologiczne na gruncie literatury anglojęzycznej	48
2.3. Technologia(e) informacyjna(e) a technologie informacyjno-komunikacyjne – początki i rozważania terminologiczne na gruncie literatury polskiej.....	51
Rozdział 3. Nauczyciel bibliotekarz jako realizator zadań biblioteki pedagogicznej	71
3.1. Kategorie pracowników wojewódzkich bibliotek pedagogicznych w świetle ich statutów	71
3.2. Nauczyciel bibliotekarz – kwalifikacje i awans zawodowy	74
Rozdział 4. Technologie informacyjno-komunikacyjne w pracy nauczycieli bibliotekarzy wojewódzkich bibliotek pedagogicznych w świetle wyników badań własnych	79
4.1. Metodyka badań.....	79
4.2. Przedmiot badań, problemy badawcze	79

4.3. Metody badań i omówienie narzędzia badań.....	80
4.4. Populacja i próba badawcza.....	82
4.5. Opis procedury badawczej.....	93
Rozdział 5. Prezentacja i omówienie wyników badań.....	95
5.1. Charakterystyka ankietowanych.....	96
5.2. Termin „technologie informacyjno-komunikacyjne” w rozumieniu ankietowanych.....	100
5.3. Formy doksztalcania w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych preferowane przez ankietowanych.....	112
5.4. Realizacja zadań statutowych wojewódzkich bibliotek pedagogicznych przez ankietowanych z wykorzystaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych.....	114
5.5. Wspomaganie szkół i placówek oświatowych w wykorzystywaniu technologii informacyjno-komunikacyjnych do realizacji zadań dydaktycznych, opiekuńczych i wychowawczych.....	122
5.6. Wyposażenie wojewódzkich bibliotek pedagogicznych na użytek realizacji statutowych zadań.....	124
Rozdział 6. Wnioski z badań.....	127
Rozdział 7. Refleksje końcowe.....	131
Bibliografia.....	135
Zastosowane skróty.....	153
Spis tabel.....	155
Spis wykresów i schematów.....	157
Spis załączników.....	159
Załącznik 1. Wojewódzkie biblioteki pedagogiczne – dane zebrane (stan na 1 lipca 2019 r.).....	161
Załącznik 2. TIK w pracy bibliotekarzy wojewódzkich bibliotek pedagogicznych.....	175
Załącznik 3. Technologie informacyjno-komunikacyjne – definicje według nauczycieli bibliotekarzy wojewódzkich bibliotek pedagogicznych.....	181
Indeks osobowy.....	207
Streszczenie i słowa kluczowe.....	211
Summary and keywords.....	213

WSTĘP

W drugiej dekadzie XXI w. technologie informacyjno-komunikacyjne (dalej: TIK) zdominowały wszystkie obszary życia społecznego. Ich rozwój w znacznym stopniu odmienił działalność wojewódzkich bibliotek pedagogicznych. Wpłynął również na sposoby realizacji ich zadań statutowych.

Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w księżnicach pedagogicznych przybrało formę bierną i czynną, tzn. zatrudnieni w nich nauczyciele bibliotekarze są użytkownikami technologii w swojej pracy zawodowej, jak również doskonala w tym zakresie innych nauczycieli – reprezentantów szkół i placówek oświatowych.

Zastosowanie nowoczesnych technologii w pracy nauczycieli bibliotekarzy wojewódzkich bibliotek pedagogicznych stało się na tyle oczywiste, że nikt już nie kwestionuje zasadności ich użycia. Coraz bardziej widoczna staje się natomiast konieczność odpowiedniego ich dobrania w celu optymalizacji realizacji zadań księżnic pedagogicznych. Analiza obecnego stanu wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w pracy wojewódzkich bibliotek pedagogicznych została podjęta z myślą o uporządkowaniu związanych z tym tematem zagadnień teoretycznych oraz weryfikacji poczynionych w tym zakresie obserwacji, co było możliwe po przeprowadzeniu odpowiednich badań.

Przedmiotem, wokół którego skoncentrowano uwagę badawczą, stały się TIK wykorzystywane przez nauczycieli bibliotekarzy do realizacji zadań statutowych wojewódzkich bibliotek pedagogicznych. Celem głównym autorki było zdefiniowanie i opisanie TIK najczęściej stosowanych przez nauczycieli bibliotekarzy w realizacji ich obowiązków zawodowych, jak również wskazanie form doskonalenia i samokształcenia tychże pracowników wojewódzkich bibliotek pedagogicznych w zakresie TIK. Aby go osiągnąć, najpierw wyszczególniono obligatoryjne i fakultatywne zadania statutowe księżnic pedagogicznych, a następnie wyodrębniono spośród nich te, w wykonywaniu których najczęściej są stosowane TIK. Podjęto się również omówienia istniejących podziałów TIK oraz ich oceny w kontekście przydatności w pracy zawodowej nauczycieli bibliotekarzy zatrudnionych w wojewódzkich bibliotekach pedagogicznych.

Wśród celów szczegółowych pracy warto wymienić¹:

- a) dokonanie przeglądu literatury przedmiotu dotyczącej funkcji i zadań bibliotek (zwłaszcza pedagogicznych), przedstawienie wykazu funkcji właściwych dla rozważań autorki;
- b) rozpoznanie zadań i funkcji wojewódzkich bibliotek pedagogicznych w Polsce i najważniejszych zmian w tym zakresie (ujęcie historyczne);
- c) dokonanie przeglądu istniejących definicji pojęcia „technologii informacyjno-komunikacyjnych” i ustalenie tej właściwej z punktu widzenia autorki;
- d) przeanalizowanie statutów wojewódzkich bibliotek pedagogicznych pod kątem zapisów dotyczących realizacji przez te ksiąźnice zadań oraz struktury organizacyjnej w poszukiwaniu zdefiniowanych jednostek, których nazewnictwo i zadania są związane z upowszechnianiem TIK;
- e) wskazanie kategorii pracowników, którzy są odpowiedzialni w bibliotekach pedagogicznych za realizację ich zadań statutowych;
- f) ustalenie kwalifikacji, którymi dysponują nauczyciele bibliotekarze ze szczególnym uwzględnieniem tych związanych z TIK na podstawie wymagań niezbędnych do realizacji poszczególnych stopni awansu zawodowego;
- g) określenie liczby wojewódzkich bibliotek pedagogicznych działających na terenie kraju (ze względu na konsekwencje reformy administracyjnej i obowiązujący od 1 stycznia 1999 r. podział na szesnaście województw);
- h) poznanie sposobu rozumienia terminu „technologie informacyjno-komunikacyjne” przez nauczycieli bibliotekarzy wojewódzkich bibliotek pedagogicznych i skonfrontowanie ich z definicjami obecnymi w literaturze przedmiotu, a w szczególności z definicją tego pojęcia przyjętą przez autorkę pracy;
- i) wskazanie najczęściej stosowanych przez nauczycieli bibliotekarzy wojewódzkich bibliotek pedagogicznych form doskonalenia i samokształcenia w zakresie TIK w celu realizacji zadań biblioteki pedagogicznej;
- j) ustalenie, które zadania wojewódzkich bibliotek pedagogicznych – formalnie uznane za statutowe – są rzeczywiście uznawane za statutowe przez realizujących je nauczycieli bibliotekarzy;
- k) sporządzenie listy zadań wojewódzkich bibliotek pedagogicznych, których realizacja przebiega z wykorzystaniem TIK;
- l) wskazanie form osiągania celu wojewódzkich bibliotek pedagogicznych polegającego na wspomaganiu szkół i placówek oświatowych w wykorzystywaniu TIK do realizacji zadań dydaktycznych, opiekuńczych i wychowawczych;
- m) rozeznanie się w ilości i jakości sprzętu, jakim dysponują nauczyciele bibliotekarze w pracy zawodowej, jak również częstotliwości jego wykorzystania.

¹ Nazewnictwo i podział celów badań naukowych według Mirosława Krajewskiego (2020, s. 45–46).

Aby osiągnąć tak nakreślone cele, sformułowano szczegółowe problemy badawcze:

1. Jaki podział „funkcji” i „zadań” w odniesieniu do bibliotek jest właściwy dla prowadzonych w pracy rozważań?
2. Jakie były i są zadania oraz funkcje wojewódzkich bibliotek pedagogicznych?
3. Jakie zapisy dotyczące zadań wojewódzkich bibliotek pedagogicznych oraz ich struktury organizacyjnej (w poszukiwaniu zdefiniowanych jednostek, których nazewnictwo i zadania są związane z upowszechnianiem TIK) znajdują się w ich statutach?
4. Jak rozumiane są TIK przez polskich i zagranicznych badaczy?
5. Jakie są podobieństwa i różnice między definicjami TIK? Kim są ich autorzy? Która z definicji najtrafniej oddaje zagadnienia będące przedmiotem rozważań autorki?
6. Jaka kategoria pracowników jest odpowiedzialna za realizację wyznaczonych zadań wojewódzkich bibliotek pedagogicznych?
7. Jakimi kwalifikacjami dysponują nauczyciele bibliotekarze, ze szczególnym uwzględnieniem tych związanych z TIK na podstawie wymagań niezbędnych do realizacji poszczególnych stopni awansu zawodowego?
8. Które biblioteki pedagogiczne można zaliczyć do wojewódzkich?
9. Jak nauczyciele bibliotekarze rozumieją termin „technologie informacyjno-komunikacyjne”?
10. W jaki sposób nauczyciele bibliotekarze wojewódzkich bibliotek pedagogicznych najczęściej doskonalą się i doszkalają w zakresie TIK?
11. Które z zadań bibliotek pedagogicznych wymienionych w rozporządzeniu MEN z dnia 28 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych bibliotek pedagogicznych (Dz.U. 2013, poz. 369) oraz w statutach wojewódzkich bibliotek pedagogicznych zostały uznane przez nauczycieli bibliotekarzy za statutowe dla ich placówki?
12. Które zadania statutowe wojewódzkich bibliotek pedagogicznych są najczęściej realizowane przy użyciu TIK?
13. W jaki sposób nauczyciele bibliotekarze realizują zadania wojewódzkich bibliotek pedagogicznych w zakresie wspomagania szkół i placówek oświatowych w wykorzystywaniu TIK do realizacji zadań dydaktycznych, opiekuńczych i wychowawczych?
14. Jaki sprzęt wykorzystują nauczyciele bibliotekarze w swojej pracy zawodowej?
15. Jak często nauczyciele bibliotekarze wojewódzkich bibliotek pedagogicznych wykorzystują prywatny sprzęt do celów służbowych?
16. Jakim sprzętem (i w jakiej liczbie) dysponują nauczyciele bibliotekarze w pracy zawodowej oraz jaka jest częstotliwość jego wykorzystania?

17. Jakie zmiany należy wprowadzić w organizacji, zasobach sprzętowych i polityce kadrowej wojewódzkich bibliotek pedagogicznych w celu optymalizacji wykorzystania TIK do realizacji ich zadań?

Metody, techniki i narzędzia badawcze

W niniejszej pracy zastosowano metody badawcze, które uznano za najbardziej efektywne w rozwiązaniu postawionych problemów: bibliograficzną², analizy i krytyki piśmiennictwa (źródeł), badania dokumentów, heurystyczne (porównawcze), statystyczne oraz sondażu diagnostycznego³.

Metoda analizy i krytyki piśmiennictwa (źródeł) pozwoliła na dokonanie jego (ich) oceny i systematyzacji z zakresu wybranego przez autorkę pola badawczego. Za pomocą metody bibliograficznej wyselekcjonowano i uporządkowano publikacje dotyczące wykorzystania technologii do realizacji zadań wojewódzkich bibliotek pedagogicznych. Kompletowano teksty zawierające: charakterystyki zadań wojewódzkich bibliotek pedagogicznych; definicje, podziały „technologii informacyjno-komunikacyjnych” oraz terminów pokrewnych. Metodę analizy i krytyki piśmiennictwa wykorzystano również w celu dokonania analizy aktów prawnych regulujących zasady działalności wojewódzkich bibliotek pedagogicznych, wymogów dotyczących zatrudnianych w nich pracowników z uprawnieniami pedagogicznymi oraz ich praw i obowiązków zawodowych.

Metoda badania dokumentów została wykorzystana do wskazania statutowych zadań wojewódzkich bibliotek pedagogicznych oraz odpowiedzialnych za ich realizację pracowników tych placówek oświatowych, jak również do ustalenia liczby pedagogicznych bibliotek wojewódzkich, liczebności populacji nauczycieli bibliotekarzy zatrudnionych w tego typu bibliotekach oraz danych teleadresowych ksiąźnic pedagogicznych.

Metoda sondażu diagnostycznego oraz metody statystyczne, rozpatrywane łącznie, posłużyły do sporządzenia wykazu technologii, które są wykorzystywane do realizacji zadań wojewódzkich bibliotek pedagogicznych. W szczególności do określenia tych zadań, co do których najczęściej wykorzystywane są TIK. Metoda sondażu diagnostycznego pozwoliła na zgromadzenie danych o dynamice i skali wykorzystania TIK do realizacji zadań ksiąźnic pedagogicznych,

² Nazwa metody i jej rozumienie według Krystyny Bednarskiej-Ruszałowej (1990, s. 37–54).

³ Nazewnictwo i podział metod badawczych według Jerzego Apanowicza (2002, s. 61–81).

„atrybutach strukturalnych i funkcjonalnych” zastosowania nowych technologii do realizacji powinności bibliotek pedagogicznych, jak również o opiniach i poglądach nauczycieli bibliotekarzy w tym zakresie (Pilch 1998, s. 49–53).

Stan badań, model doboru literatury przedmiotu

Aby rozpoznać stan badań nad zagadnieniem wykorzystania TIK w zakresie realizacji zadań wojewódzkich bibliotek pedagogicznych przeprowadzono systematyczną, kompleksową i permanentnie poszerzaną analizę piśmiennictwa naukowego polskiego i zagranicznego oraz literatury przedmiotu przeznaczonej dla praktyków⁴.

W celu pozyskania informacji bibliograficznej o publikacjach dotyczących bibliotek pedagogicznych czy TIK wykorzystano katalog i bazy bibliograficzne Biblioteki Narodowej (dalej: BN), w tym Polską Bibliografię Bibliologiczną, oraz zawartość katalogów Biblioteki Kongresu w Waszyngtonie. Prześledzono ponadto zawartość polskich i zagranicznych baz danych: CEJSH, BazEkon, BazTech, BazHum, Web of Science Core Collection, Library, Information Science and Technology Abstracts oraz dokonano analizy piśmiennictwa naukowego dostępnego w wydawnictwach ciągłych, uwzględniając przede wszystkim Komunikat Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 18 grudnia 2019 r. w sprawie wykazu czasopism naukowych i recenzowanych materiałów z konferencji międzynarodowych. Wykorzystano również zasoby bazy LISA – Library and Information Science Abstracts, CRLIS – Current Research in Library and Information Science i bazy EBSCO-Open Dissertations oraz bazę bibliograficzną Pedagog⁵.

⁴ Przed oddaniem publikacji do druku ponownie przejrzano wybrane bazy oraz uwzględniono kolejną (Pedagog) celem uwzględnienia uwag Recenzentów.

⁵ Wyszukiwanie w bazie Pedagog przeprowadzono według kryterium „Wpisz słowo lub frazę”: „technologie”, „biblioteki”, „pedagogiczne”. Nie uzyskano w ten sposób ani jednej publikacji, która zawierałaby sąsiadujące ze sobą wszystkie trzy podane terminy. Wyniki wyszukiwania z 20 listopada 2022: https://aleph.uni.opole.pl/F?func=find-b&REQUEST=technologie+biblioteki+pedagogiczne&x=24&y=8&find_code=WRD&ADJACENT=Y. Uzyskano natomiast 29 publikacji według kryterium: „Wszystkie pola= biblioteki pedagogiczne ADJ; sortowanie wg roku, potem autora”. Znalazło się wśród nich dwadzieścia publikacji, które były zgodne z przedmiotem badań: A. Fluda-Krokos, W. Dudek, A. Piotrowska (red.), *Miejsce biblioteki pedagogicznej w zmieniającej się przestrzeni edukacji i informacji*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków 2014; B. Janik, W. Bukowczan (red.), *Kreowanie wizerunku biblioteki pedagogicznej*, Księgarnia Akademicka, Kraków 2019; B. Michałek, A. Góral,

Praca składa się z siedmiu rozdziałów. Rozdziały 1–3 mają charakter teoretyczny oraz są odzwierciedleniem rozważań autorki prowadzonych na bazie zgromadzonej literatury przedmiotu. Przeważającą rolę w tworzeniu jej zrębu

90 lat Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. Józefa Lompy w Katowicach (1928–2018): z tradycją w przyszłość, Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Józefa Lompy, Katowice 2018; A. Fluda-Krokos, B. Janik, *Nauczyciel w bibliotece pedagogicznej: klient wyróżniony*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków 2016; K. Harasimowicz (oprac.), *Monografia Biblioteki Pedagogicznej w Suwałkach 1951–2015*, Centrum Edukacji Nauczycieli, Suwałki 2015; M. Lis (red.), *70 lat Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Kielcach 1945–2015*, Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka, Kielce 2015; A. Niemiec-Warzecha i in. (red.), *65 lat Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Bielsku-Białej: historia i współczesność*, Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka, Bielsko-Biała 2015; A. Fluda-Krokos, W. Dudek, A. Piotrowska, *Miejsce biblioteki pedagogicznej w zmieniającej się przestrzeni edukacji i informacji*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków 2014; J. Resakowska (red.), *Monografia Publicznej Biblioteki Pedagogicznej Regionalnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie*, Wydawnictwo Regionalnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli „WOM”, Częstochowa 2013; P. Gołdyn, *Diamentowa księżnica: sześćdziesiąt lat Publicznej Biblioteki Pedagogicznej w Koninie*, Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli: na zlec. Publicznej Biblioteki Pedagogicznej, Konin 2012; B. Olkowska-Balcerzak, E. Dobek, E. Rogala, *60 lat Biblioteki Pedagogicznej w Ostrołęce 1952–2012*, Ostrołęckie Towarzystwo Naukowe im. Adama Chętnika, Ostrołęka 2012; J. Dzieaniakowska, *Państwowe biblioteki dla nauczycieli w Drugiej Rzeczypospolitej: studium historyczno-bibliologiczne*, Wydawnictwo Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego Jana Kochanowskiego, Kielce 2009; K. Walczak (oprac.), D. Wańka (red.), *Księżnica Pedagogiczna im. Alfonsa Parczewskiego w Kaliszu: historia, działalność, zbiory: 1949–2009*, Księżnica Pedagogiczna im. Alfonsa Parczewskiego, Kalisz 2009; D. Wańka (red.), *Biblioteki pedagogiczne wobec wyzwań współczesnej oświaty: materiały konferencji naukowej, Kalisz 11–12 maja 2006*, Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Kalisz 2008; J. Dzieaniakowska (oprac.), *Kuratorskie biblioteki pedagogiczne na Kresach Wschodnich Drugiej Rzeczypospolitej: wybór źródeł*, Kieleckie Towarzystwo Naukowe, Kielce 2006; Z. Ślesięński i in. (oprac.), *Warmińsko-Mazurska Biblioteka Pedagogiczna im. Profesora Tadeusza Kotarbińskiego w Olsztynie 1946–2006*, Warmińsko-Mazurska Biblioteka Pedagogiczna im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego, Olsztyn 2006; M. Olszówka, U. Wołczyk, *Biblioteki pedagogiczne i działalność naukowa nauczycieli w województwie śląskim (1922–1939)*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2000; S. Tokarz-Wisłocka i in. (kom. red.), *40 lat pracy Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Krakowie 1922–1962: praca zbiorowa*, Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, Warszawa 1963; dwie publikacje ukazały się w 2021 r.: D. Karkut, A. Kucharska-Babula, *Misja Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Rzeszowie w procesie wspomaganie środowiska oświatowego: 75-lecie działalności*,

głównego odegrały metody bibliograficzna oraz analizy i krytyki piśmiennictwa. Rozdziały 4–6 zawierają prezentację i omówienie wyników badań weryfikacyjno-diagnostycznych, które miały na celu określenie zakresu i zasięgu zastosowania TIK w pracy nauczycieli bibliotekarzy wojewódzkich bibliotek pedagogicznych, oraz opis uwarunkowań rządzących sposobami definiowania technologii przez nauczycieli bibliotekarzy. Dane do przeprowadzonej analizy pozyskano na podstawie kwestionariuszy ankiety zaadresowanej do pracowników dydaktycznych wojewódzkich bibliotek pedagogicznych w Polsce. Badanie ankietowe przeprowadzono na próbie 46 bibliotek pedagogicznych w okresie od lipca 2019 do marca 2020 r. Aby zrealizować cel praktyczny, opracowano rekomendacje dla dyrektorów i kadry kierowniczej badanych księżnic w zakresie wykorzystania TIK do realizacji ich zadań i funkcji, które uwzględniono w rozdziale siódmym, poświęconym refleksjom końcowym.

Zasady opracowania powołań i przypisów (bibliografii) w pracy są zgodne z normą PN-ISO 690:2012 wprowadzającą ISO 690:2010 IDT *Informacja i dokumentacja. Wytyczne opracowania przypisów bibliograficznych i powołań na zasoby informacji* (2012).

Do pracy dołączono wykaz wojewódzkich bibliotek pedagogicznych⁶ zawierający ich dane teleadresowe, jak również informacje o kadrze kierowniczej, strukturze organizacyjnej, przynależności administracyjno-terytorialnej itp. W zestawieniu uwzględniono stan kadrowy i organizacyjny na dzień 1 lipca 2019 r. (załącznik 1).

Ze względu na bogactwo zagadnień i wielość terminów związanych z problematyką wykorzystania TIK w realizacji zadań wojewódzkich bibliotek pedagogicznych zdecydowano się na opracowanie indeksu przedmiotowego autorów oraz innych osób wymienionych w tekście i dołączenie go do niniejszej pracy. Korzystanie z pracy ułatwiają spisy: załączników, tabel, wykresów oraz zastosowanych skrótów. Zdecydowano się ponadto na wyodrębnienie w bibliografii wykorzystanych słowników i encyklopedii, aktów legislacyjnych oraz źródeł statystycznych. Uznano, że może to ułatwić analizę. Ostatnim elementem bibliografii są „Archiwalia”, czyli wykaz wykorzystanych materiałów z Archiwum Państwowego w Łodzi.

Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2021; A. Załona (red.), *Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Opolu 1951–2021: historia, działalność, zasoby, ludzie*, Regionalny Zespół Placówek Wsparcia Edukacji, Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Opolu, Opole 2021. Wyniki wyszukiwania w bazie Pedagog z 20 listopada 2022: <https://aleph.uni.opole.pl/F?func=short-jump&jump=000001>

⁶ Bibliotek pedagogicznych, które w niniejszej pracy zostały uznane za wojewódzkie.

Niniejsza publikacja stanowi poprawioną i uzupełnioną wersję pracy doktorskiej napisanej w Katedrze Informatologii i Bibliologii Uniwersytetu Łódzkiego pod kierunkiem dr hab., prof. UŁ Marioli Antczak, obronionej na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w marcu 2021 r.

Autorka pragnie złożyć najserdeczniejsze podziękowania pani prof. Marioli Antczak za życzliwą i troskliwą opiekę naukową, wszystkie wskazówki i rady przekazane w trakcie badań oraz podczas powstawania publikacji. Dziękuję serdecznie dyrektorom i pracownikom wojewódzkich bibliotek pedagogicznych, którzy zaangażowali się w rozpropagowanie i wypełnienie kwestionariuszy ankiety przeprowadzonego przeze mnie badania sondażowego. Składam najserdeczniejsze podziękowania panu dr. Zbigniewowi Gruszce za wielokrotne przeczytanie i korektę mojej pracy. Dziękuję wszystkim innym osobom, które wspierały mnie w moich naukowych działaniach i przyczyniły się do powstania niniejszej publikacji.

ROZDZIAŁ 1

FUNKCJE I ZADANIA BIBLIOTEK PEDAGOGICZNYCH W PRZESZŁOŚCI ORAZ WSPÓŁCZEŚNIE

Biblioteki pedagogiczne pełnią wiele istotnych funkcji i realizują szczególne zadania, co sprawia, że warto je uczynić przedmiotem badań naukowych. Aby ustalić, jak kształtowały się funkcje i zadania wojewódzkich bibliotek pedagogicznych na przestrzeni lat, poddano analizie literaturę przedmiotu poświęconą tej tematyce. Zaproponowano przy tym podział „funkcji” i „zadań” najwłaściwszy dla prowadzonych w pracy rozważań.

Uwzględniono różne koncepcje i poglądy dotyczące bibliotek pedagogicznych, poczynając od okresu międzywojennego do czasów współczesnych. Należy zauważyć, że wielu badaczy podejmowało się omówienia problematyki funkcji i/lub zadań bibliotek pedagogicznych (w ujęciu chronologicznym), m.in.: Zofia Wiskonttowa (1937), Helena Walterowa (1947/1948), Danuta Wesołowska (1983), Jadwiga Andrzejewska (1996), Agnieszka Farganus (1998), Jacek Wojciechowski (2001, 2017), Agnieszka Łakomy (2013), Agata Arkabus (2015), Mariola Antczak i Monika Wachowicz (2018), Sylwia Czarowska (2019).

Na przestrzeni ostatniego wieku ksiąźnice pedagogiczne definiowano na różne sposoby; wymieniano odmienne podziały ich funkcji, które bywały tworzone według różnorodnych kryteriów. Rozszerzał się też katalog zadań realizowanych przez poszczególne biblioteki pedagogiczne. Niezależnie od tych zmian można zaryzykować stwierdzenie, że ksiąźnice te zarówno kiedyś, jak i dzisiaj odgrywają podobną rolę w systemie wspomagania nauczycieli w pracy zawodowej. Z tej przyczyny pełne omówienie współczesnych funkcji i zadań bibliotek pedagogicznych powinno uwzględniać ich wcześniejszą działalność w ujęciu historycznym, ponieważ miała ona ogromny wpływ na dzisiejszy kształt powinności bibliotek pedagogicznych oraz sposobów ich realizacji. Dalsze rozważania zostały uporządkowane zgodnie z tymi wytycznymi.

W rozdziale tym wspomniano wcześniejsze podziały funkcji bibliotek pedagogicznych, ale przyjęto nazewnictwo i podział funkcji tych ksiąźnic